

legszorgosabb megfigyelésben részesül, vele szemben nagyobb igényeket támasztanak, kevésbé számít »magánembernek«, s ez idővel könnyen nagypúpúságra csábítja.

Hogy a gyermekekkel szemben helyes viszony fejlődhessen ki, szüksége van esztetikai és vallásos magatartásra, amiben a hatalmi és szeretetbeli ösztönnek jut döntő szerep: amaz idővel zsarnoksággá fajulhat, az utóbbinak *pedagógiai* szeretetté kell finomulnia. A gyermekekkel való szüntelen foglalkozással kapcsolatban rámutat egy, az iskola és az egyén érdekeit egyaránt veszélyeztető, eddig alig említett jelenségre, amely tanítóknál gyakrabban jelentkezik, mint a gyermekekben inkább kielégülést nyerő tanítónőknél. Ez az iskolai foglalkozással járó kimerültség, telítettség, beteltség (*Schulüberdruss*) valamely mellékfoglalkozásba, kedvtelésbe való menekülésben keres enyítést és kárpótlást, ami nem ritkán különcködéssé, vesszőparipává fajul. Ám ezzel szemben nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy az iskolának változatlanul a központi érdeklődés helyét kell elfoglalnia. Amikor a szerző rátér arra, hogy a tanítónak önmagával is tisztába kell jönnie, megegyezésre kell jutnia, rámutat arra a veszedelemre, amely a szüntelen reformokból, a technikai újítások uralmából és az egyedül üdvözítő módszerbe vetett hitből származik, ha ezek a tanító szellemi-lelki tulajdonságait, érzületét szinte egészen háttérbe szorítják. Az újabb pedagógiai irodalom és hatása alatt korunk szelleme — írja — rokonszenvez egy dogmatikus nevelési kódexszel, amely minden képzelhető esetre kész szabályt, *receptpedagógiát* tart késznélben. Ez az élet eltechnizálására, a növendék személytelenítésére és a pedagógiai viszony és helyzet lelketlenítésére vezet. Már-már megfelelnek róla, hogy a tanítási módszer éppolyan személyhez kötött dolog, mint a kézírás és a stílus. Ezért mindenkinek magának kell saját módszerét felfedezni, kialakítani: azt, amely természetes folyománya saját pedagógiai akarásának, összhangban van a gyermekhez való sajátos viszonyával és legjobban megfelel különleges közlési tehetségének.

A fentiek élethű és kimerítő képet adtak azokról a súrlódási felületekről: a tanítói pályával kapcsolatos, sajátos lelki feszültségekről, egyéni meghasonlásról és társadalmi összeütközésről, amelyek lépten-nyomon felmerülhetnek és állandó készülséget feltételeznek. E megpróbáltatások közepette a tanító csak akkor állhat helyt, ha a pálya megválasztásában a nevelői jellemnek három főtulajdonsága vezérelte: okosság, jóság és derű.

A derék munkának magyar kiadását ajánljuk a képzők illetékes köreinek figyelmébe. kf.

Ferdinand Dückér: Die Eingliederung psychologischer Untersuchungsmethoden in das Ausieseverfahren der Schule. Würzburg, 1937. 60 lap.

A müncheni tudományegyetem bölcsészeti kara részéről elfogadott értekezés, amely a kiválogatás (szelekció) érdekében az iskolába beillesztendő lélektani vizsgálatok módszerével foglalkozik. A szerző rövid bevezető történeti visszapillantásban utal rá, hogy a selejtezésre irányuló törekvések nyomai a régi görögökön kezdve évszázadokon keresztül kimutathatók. Ám

ezek: felvételi, záróvizsgák, a tanulmányi eredményeket feltüntető bizonyítványok, vizsgadolgozatok nem oldották, nem oldhatták meg a bonyolult kérdést, mert híján voltak a lélektani belátásnak és kutatásnak. Ez utóbbiak történeti fejlődését ismerteti a kutatók sorrendjében a következő fejezet. Münsterberg volt az első, aki tanulókon pszichológiai vizsgálatokat végzett (1891), következett Binet úttörő tesztjeivel (1904), ugyancsak tesztekkel Ziehen, Bobertag, Meumann, Kehr és W. Stern rendre összehasonlító elemzéssel. A következő fejezet (»Pszichológiai vizsgálatok eredményeinek értékesítése a tanulók kiválogatásában«) áttekinthető ismertetést ad az idevágó jelentősebb gyakorlati kezdeményezésekről: mannheimi iskolarendszer (1901), berlini tehetségvizsgálatok (1917 és 1919), ugyanez Boroszlóban (1918), Hamburgban (1918 és 1925) és még több német városban. Figyelemreméltó az 1920-i birodalmi iskolaértékellet állásfoglalása: vezető pedagógusok és pszichológusok hangsúlyozzák a kiválogatás fontosságát nem csupán az iskolákba való beutalás szempontjából, hanem a német népnek gazdasági és társadalmi felépítése érdekében is. E végből nem tartják kielégítőeknek az iskolai teljesítményeket, a szülők és gyermekek vallomásait, hanem megkövetelik a hajlamok és képességek pontos lélektani vizsgálatát, a növendékeknek a tanítók által készített jellemrajzait, ami a tanító részéről természetesen pszichológiai készültséget feltételez és arra képesíti a tanítót, hogy megfigyeléseit és tapasztalatait az egész iskolázás tartama alatt a növendék jellemlapjába bejegyezhesse (*Beobachtungsmappe*). Ennek érdekében Bobertag és Hylla a berlini *Zentralinstitut* megbízásából vizsgálati anyagot és utasításokat szerkesztett, Hylla pedig külön kérdőívet állított össze az iskolában végzendő hivatásbeli pszichológiai megfigyelések számára. Ilyen kérdőíveket kisebb-nagyobb eltérésekkel több helyen kipróbálták. Elvi jelentőség illeti meg A. Huth »Grundsätze einer exakten Persönlichkeitsforschung« (Erfurt, 1930) c. tanulmányát, amely minden hivatásbeli kiszemelésnek sikerét az *egész személyiségre* kiterjedő vizsgálatoktól teszi függővé: *Persönlichkeitsforschung und -struktur*. (Szerintünk ez eszményi célkitűzés, amelyet azonban legjobb esetben csakis rátermett házi nevelő képes egy-két növendékévé megvalósítani, a tömegosztályokban robotoló tanító, tanár azonban nem.)

A szerző a szakirodalom lelkiismeretes felhasználásával — a jegyzékben 86 munkát sorol fel — összehasonlító alapon áttekinthető képet tár elénk azokról a változatos kezdeményezésekről, amelyek az iskolai lélektani vizsgálatok körül újabban német földön lefolytak és, mindmáig arról tesznek tanúságot, hogy itt a kísérletekre és kísérletezésekre kedvező és a világháború után fokozott mértékben megmunkált talajjal van dolgunk. Ám mindez az iskolák gyakorlatában csak részben értékesíthető. Ezt az elfogulatlan szerző maga is beismeri: »Mind ezek a javaslatok és kísérletek világosan mutatják, hogy az iskola közreműködésének a lélektanilag helyes pályaválasztási útbaigazításban a tanulók általános lélektani feltételeire kell szorítkoznia. Az iskola ne akarjon ennél többre vállalkozni, mert nem állapíthatja meg a tanulónak alkalmasságát valamely pályára« (49., 52. l.). Valami úton-módon egyszerűsíteni kellene tehát az eljárást és olyan módszerben megállapodni, amely biztosítaná azt, ami a gyakorlatban valóban el is érhető.

Az utolsó fejezetben — amint a mostani írásokban rendszerint tapasztaljuk — a kérdésnek a nemzeti szocializmussal való kapcsolata, kihatása kerül szóba. Ebben vezető gondolat: a népközösség sorsának az egyén fölé való helyezése és a művelődésnek olyan szétágaztatása, amely az egyén lelki alkatának legjobban megfelelően, egyúttal legjobban szolgálja a német népi közösséget, hogy a német lélek szükségleteinek megfelelően alakítsa. Ennek legfontosabb biztosítója egyrészt a vezetésre hivatott egyén (*Führernatur*), másrészt a teljesítményekre támaszkodó kiválogatás (*Leistungsprinzip*).
—m—

Internationale Zeitschrift für Erziehung. 1939. 1—2. szám.

Az első szám élén egy német nyelven írt nagyszabású tanulmány első részét olvassuk két filozófus, az amerikai Emerson és a német Nietzsche viszonyáról. Ezt a kérdést, amelyről a német tudósok eddig megfeledkeztek, szerzőnk a francia Andlernek Nietzsche-ről írt hatkötetes munkája alapján vizsgálja behatóan. Megállapítja, hogy Nietzsche-nek reinkarnációs eszméje Emerson befolyására vezethető vissza. — Egy angolnyelvű cikk a bennszülöttek kezdetleges nevelésével foglalkozik 30 idevágó munka alapján. Főleg a következő két kérdésre igyekszik felelni: Milyen értelemben lehet szó »nevelésről« fejtlen népeknél és milyen tagozatok, csoportok lehetnek ennek a nevelésnek közvetítői? —»A tanítók illetményei a különböző államokban.« címmel Franke összefoglalóan ismerteti a genfi Bureau kiadásában megjelent: *La rétribution du personnel enseignant primaire* (1938. 332 l.) kiadványát, amelyről mi is külön emlékezünk meg. — A folyóirat bejelenti, hogy ezentúl ötévenként rendszeresen szándékozik ismertetni a neveléstudományi irodalom állását a különböző országokban. Ezek a jelentések azután külön kötetben is meg fognak jelenni, amely nemzetközi áttekintést fog adni az 1933—39. évi neveléstudományi irodalom állapotáról. Elsőnek ezúttal Sganziñi berni egyetemi tanár ismerteti 9 lapon részletesen a svájci viszonyokat (a bibliográfiai rész egymagában 114 munkát sorol fel). Az érdemes kezdeményezés értéke ellen irányuló legcsekélyebb szándék nélkül rá kell mutatnunk arra, hogy egy ország pedagógiai életéről az irodalom egymagában nem adhat teljes képet. (Ugyanígy a tanár értéke nem ítélné meg pusztán irodalmi tevékenységéből). Erre elengedhetetlen még az élő szervezetek: intézetek, intézmények működésének, úgyszintén a folyamatban levő reformoknak ismerete is. Mindezekről időről-időre hitelesen tájékoztatnak a genfi Bureau Annuaire-jei és Bulletin-jei. — A kisebb közlemények közül az egyik angol cikk vitatkozó jellegű és az amerikai tanítóképzéssel kapcsolatos, a másik az 1938. évi német tanulócsere-t ismerteti, amely a politikai feszültségek ellenére helytállt. Ebben a mozgalomban összesen 5094 fiú- és leánytanuló vett részt, akik 25 országban helyezkedtek el. Első helyen Angolország áll, ahova 888 tanuló ment, Magyarországra 117-en jöttek. — A füzetet, mint rendszeren, irodalmi rovat és rövidebb hírek fejezik be, ez utóbbiak között hazánk is szerepel hárommal.